

Η πρώτη Ιντιφάντα της Παλαιστίνης ως μοντέλο λαϊκής αντίστασης

Της Sarah Aziza (μετάφραση: Βίλυ Μυλωνά-Γιώργος Καρατέγος)

Στις 6 Δεκεμβρίου, μέσα στον χριστουγεννιάτικα στολισμένο Λευκό Οίκο, ο Donald Trump, πλαισιωμένος από τον Mike Pence, ανακοίνωσε την αναγνώριση από τις Η.Π.Α. της Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσας του κράτους του Ισραήλ. Η κίνηση αυτή προκάλεσε την οργή σε ολόκληρο τον μουσουλμανικό και αραβικό κόσμο, καθώς και σε όλους εκείνους που φοβόντουσαν ότι μία τέτοια απόφαση θα κατέστρεφε την ήδη χτυπημένη "ειρηνευτική διαδικασία". Στη Δυτική Όχθη, τη Γάζα και την Ανατολική Ιερουσαλήμ, εκατοντάδες παλαιστίνιοι διαδηλωτές βγήκαν στους δρόμους και ήρθαν αντιμέτωποι με τα ισραηλινά στρατεύματα, τα οποία απάντησαν με δακρυγόνα και πλαστικές σφαίρες.

Μετά και από αυτά τα γεγονότα, εκείνο που απομένει να δούμε είναι το κατά πόσο αυτή η έκρηξη οργής θα μπορέσει να μετατραπεί σε μια διαρκή αντίσταση. Την ίδια στιγμή που η πλειοψηφία των πολιτικών ηγετών αποκηρύσσει την κίνηση Trump, οι παλαιστίνιοι μάχονται ώστε να δώσουν μια συνολική απάντηση, εν μέσω πολλαπλών πολιτικών απογοητεύσεων. Σε κάθε περίπτωση, τα γεγονότα αυτής της εβδομάδας θυμίζουν μια άλλη στιγμή αναμέτρησης στα κατεχόμενα εδάφη, ακριβώς 30 χρόνια πριν.

Πριν από τριάντα χρόνια, σε μια στιγμή επαναστατικής ενότητας, εξαπλώθηκε η μαζική εξέγερση σε όλα τα κατεχόμενα εδάφη.

Στις 8 Δεκεμβρίου 1987, ένα ισραηλινό στρατιωτικό φορτηγό συγκρούεται με αυτοκίνητα που μετέφεραν παλαιστίνιους εργάτες στην προσφυγική περιοχή Jabalya, στη Γάζα. Τέσσερις Παλαιστίνιοι έχασαν τη ζωή τους, ενώ άλλοι 10 τραυματίστηκαν. Μέσα σε λίγες ώρες, οι Παλαιστίνιοι ξεχύθηκαν στους δρόμους της Γάζας, σε μια αυθόρμητη εκδήλωση αγανάκτησης μετά από δύο δεκαετίες κατοχής. Την επόμενη μέρα, Ισραηλινοί στρατιώτες σκότωσαν έναν Παλαιστίνιο διαδηλωτή, προκαλώντας την πρώτη Ιντιφάντα, μια μαζική, μη βίαιη εξέγερση που εξαπλώθηκε γρήγορα σε όλα τα κατεχόμενα εδάφη.

Ήταν μια σημαντική στιγμή ενότητας για το επαναστατικό κίνημα. Μεταξύ των πρώτων και πιο δυναμικών μελών του κινήματος ήταν και η Naila Ayash, μία νέα γυναίκα, κάτοικος της Γάζας και πολιτική ακτιβίστρια η οποία προσέλκυσε χιλιάδες γυναίκες στον απελευθερωτικό αγώνα. Τριάντα χρόνια αργότερα, η ιστορία της Naila παρουσιάζεται μέσα από τη νέα ταινία της Julia Bach, *Naila and the Uprising*. Πρόκειται για ένα ντοκιμαντέρ όπου εξιστορούνται κάποιες λιγότερο γνωστές πτυχές του ρόλου των γυναικών της Ιντιφάντα και της δυναμικής του παλαιστινιακού λαού εκείνη την περίοδο.

Όπως και στις προηγούμενες βραβευμένες ταινίες της (*Budrus, My neighborhood*), η Bach μέσα από τις αφηγήσεις της, προσκαλεί το θεατή να γνωρίσει μέσα από τις προσωπικές εμπειρίες μερικών ατόμων, μια μεγαλύτερη ιστορία. Η ταινία ανοίγει με τη Naila να κάθεται δίπλα στο γιο της, Majd, ξεφυλλίζοντας ένα οικογενειακό άλμπουμ φωτογραφιών. Οι δυο στέκονται σε μια φωτογραφία του Majd στα πρώτα του γενέθλια, στις 22 Φεβρουαρίου 1989. "Μια ζωή πριν", λέει η Naila, θαυμάζοντας την εικόνα του χαμογελαστού υιού της, χωρίς να πει τίποτα για τη βαθύτερη πραγματικότητα εκείνης της χρονιάς: την κράτησή της στις φυλακές του Ισραήλ, τον αυξανόμενο αριθμό νεκρών της Ιντιφάντα, την αναγκαστική εξορία του συζύγου της στην Αίγυπτο. Αυτές οι λεπτομέρειες έρχονται αργότερα, όταν

πλέον οι παράλληλες αφηγήσεις της οικογένειας Ayash και της Ιντιφάντα αναδεικνύουν την αλληλεπίδραση της πολιτικής δράσης και της προσωπικής ζωής των Παλαιστίνιων κατά τη διάρκεια της κατοχής.

"Για πρώτη φορά, δεν περιμέναμε οδηγίες από την ηγεσία εκτός της Παλαιστίνης." - Zahira Kamal, ακτιβίστρια

Η Naila είναι η ιδανική πρωταγωνίστρια. Εικόνες αρχείου, δείχνουν τη Naila να κάθεται στο τραπέζι μαζί με μερικούς ακόμα αγωνιστές που πρωτοστάτησαν στο κίνημα και τη γέννηση της Ιντιφάντα στις αρχές του 1988, μεταξύ των οποίων και ο σύζυγός της Jamal. Με τα μέλη της ΟΑΠ (Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης) στην εξορία, οι μήνες αυτοί καθόρισαν αδιαμφισβήτητα τη φύση και τη δράση της κοινότητας. "Για πρώτη φορά, δεν περιμέναμε οδηγίες από την ηγεσία εκτός της Παλαιστίνης", λέει η Zahira Kamal, μία ακόμα ακτιβίστρια που συμμετείχε σε αυτόν τον πρώιμο συνασπισμό. Τριάντα χρόνια αργότερα, τα μάτια της εξακολουθούν να φωτίζονται στη θύμιση του αγώνα.

Αφηγήσεις άλλων αγωνιστών, υποδηλώνουν μια παρόμοια επαναστατική διάθεση. Εκείνες τις μέρες, όλοι πίστευαν ότι η έκκληση τους για αυτοδιάθεση του παλαιστινιακού λαού, μετά από μια φαινομενικά ατελείωτη 20ετή κατοχή, προορίζονταν να επιτύχει. Οι εβδομάδες έγιναν μήνες και η αντίσταση παρέμενε αδιάσπαστη - στη φρίκη και την αμηχανία του ισραηλινού καθεστώτος, το οποίο τότε κατείχε ολόκληρη τη Δυτική Όχθη και τη Γάζα. Ως απάντηση, τα ισραηλινά στρατεύματα κατέφυγαν σε θανατηφόρα βία και μαζικές συλλήψεις. Τα διεθνή μέσα μαζικής ενημέρωσης μετέδιδαν βίντεο από άοπλους διαδηλωτές που έρχονταν αντιμέτωποι με τις στρατιωτικές δυνάμεις και πυροβολισμούς αμάχων που εξαπατήθηκαν από ισραηλινούς στρατιώτες. Μέχρι το τέλος της Ιντιφάντα θα σκοτωθούν περίπου 1.200 Παλαιστίνιοι, συμπεριλαμβανομένων πάνω από 200 παιδιών, ενώ υπήρξαν 120.000 τραυματίες. Πάνω από μισό εκατομμύριο θα φυλακιστούν. Ωστόσο, οι Παλαιστίνιοι αγωνιστές, όπως η Naila, ακόμα και μετά από αυτά τα γεγονότα, δεν έκαναν πίσω, γιατί ήξεραν ότι ο κόσμος θα καταλάβει σίγουρα το δίκαιο του αγώνα τους. Σύμφωνα με τα λόγια μίας από τις συντρόφισσες της Naila, "ήμασταν στο δρόμο της ελευθερίας".

Για τις γυναίκες, ο αγώνας είχε δύο μέτωπα. Παρ' όλη τη δραστήρια συμμετοχή τους στην εξέγερση, οι γυναίκες εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν τρομερά εμπόδια από τους άνδρες συμπατριώτες τους. "Οι γυναίκες έχουν εμπλακεί στον απελευθερωτικό αγώνα για μεγάλο χρονικό διάστημα", λέει η Kamal, "αλλά ο ρόλος τους ήταν περιορισμένος. Οι άντρες δεν ήθελαν τις γυναίκες να συμμετέχουν σε μεικτές ομάδες φύλων". Οι Παλαιστίνιες αγωνίστριες σχημάτισαν ξεχωριστές επιτροπές αγώνα ως απάντηση σε αυτό τον αποκλεισμό.

Οι επιτροπές που σχηματίστηκαν ανέλαβαν ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο, καθώς εκατοντάδες άντρες σύντροφοι είτε είχαν φυλακιστεί είτε είχαν εξοριστεί από τις ισραηλινές αρχές. Στο ντοκιμαντέρ, παρουσιάζονται γυναικείοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι παρήγαγαν εναλλακτικά προϊόντα ως προς εκείνα από τα οποία το Ισραήλ τους είχε αποκλείσει. Άλλες δημιούργησαν "αίθουσες διδασκαλίας" σε σπίτια και υπαίθριες εκτάσεις, απορρίπτοντας τα σχολεία που είχαν επιβληθεί από το Ισραήλ. Άλλες δημιούργησαν αυτοοργανωμένα ιατρεία και εργαστήρια επαγγελματικών δεξιοτήτων. "Οι γυναικείες επιτροπές και συνδικάτα αντικατέστησαν τις δομές της κυβέρνησης", υπενθυμίζει μια γυναίκα ακτιβίστρια. "Είχαμε φροντίσει τα πάντα".

Το Ισραηλινό κράτος, αναγνωρίζοντας τη δυναμική των γυναικείων επιτροπών,

ποινικοποίησε κάθε συμμετοχή σε αυτές, απειλώντας με ποινές φυλάκισης μέχρι και 10 ετών σε περίπτωση συμμετοχής έστω και σε μια συνάντηση. Παρ' όλη την τρομοκρατία, οι γυναίκες δεν ενέδωσαν στο φόβο. Λίγο μετά τη γέννηση του πρώτου της γιού, η Naila συλλαμβάνεται, αφήνοντας τη φροντίδα του σε συγγενείς (ο σύζυγός της Jamal, είχε ήδη εξοριστεί πριν τη γέννηση του παιδιού τους). Μετά από διαμαρτυρίες των συντρόφων της, οι ισραηλινές αρχές έδωσαν στη Naila δύο επιλογές: να ξανασμίξει με το γιο της παραμένοντας στη φυλακή ή να παραιτηθεί από κάθε πολιτική της δράση. Εκείνη επέλεξε το πρώτο και το 6 μηνών μωρό της θα περάσει περίπου μισό χρόνο με τη μητέρα του στη φυλακή, ως το μοναδικό παιδί στο κέντρο κράτησης γυναικών. Η παρουσία του παιδιού στο κέντρο κράτησης αποτέλεσε μία απροσδόκητη πηγή παρηγοριάς και στις άλλες κρατούμενες, των οποίων τα παιδιά αγνοούνταν. Σε μία από τις πιο συγκινητικές στιγμές της ταινίας, οι πρώην κρατούμενες θυμούνται τον πόνο του αποχωρισμού από τα παιδιά τους, υπενθυμίζοντας ότι πίσω από τους δρόμους του χάους και το πάθος για την επανάσταση, παγιδεύτηκαν χιλιάδες ανθρώπινες ζωές. "Όλες τον νιώθαμε σαν δικό μας παιδί", αναφέρει μία πρώην κρατούμενη. "Όλες θέλαμε να τον κρατήσουμε στην αγκαλιά μας".

Εν τω μεταξύ, η αντίσταση συνεχίστηκε και έφτασε να συμπεριλάβει αρκετές στιγμές αξιοσημείωτης συνεργασίας μεταξύ αλληλέγγυων ακτιβίστριων γυναικών από το Ισραήλ και γυναικών από την Παλαιστίνη. "Θέλαμε να απευθύνουμε κάλεσμα σε όλες τις γυναίκες", υπενθυμίζει η Ισραηλινή δημοσιογράφος Roni Ben Efrat. "Από τη μία γυναίκα στην άλλη, πώς μπορείς να μένεις αδρανής, όταν συμβαίνει κάτι τέτοιο;". Η Naila αντήχησε αυτό το συναίσθημα στα γραπτά της εκείνης της εποχής, καλώντας τις Ισραηλινές γυναίκες να "διπλασιάσουν τις προσπάθειες τους" έτσι ώστε οι γιοι της και οι δικοί τους να μπορούν μία μέρα να ζήσουν "δίπλα-δίπλα".

Η Naila απελευθερώθηκε λίγο μετά τα πρώτα γενέθλια του Majd και ξεκίνησε τον προσωπικό της αγώνα, για να λάβει άδεια από την Ισραηλινή κυβέρνηση έτσι ώστε να ταξιδέψει στο εξωτερικό και να επανενωθεί με τον Jamal. Ακόμη και όταν οι δύο τους κατάφεραν να συναντήσουν τον Jamal στο Κάιρο, η οικογενειακή επανένωση επισκιάστηκε από την ζοφερή πραγματικότητα της εξορίας τους. "Ήταν μία ατελής χαρά. Θέλαμε να είμαστε ευτυχισμένοι στο σπίτι μας, στη χώρα μας".

Σκιές άρχισαν να συγκεντρώνονται και πάνω από την αντίσταση, πίσω στο σπίτι. Καθώς η Ιντιφάντα εισήλθε στον τέταρτο χρόνο της, ο αγώνας έγινε ιδιαίτερα περίπλοκος από την παρέμβαση των παγκόσμιων δυνάμεων, κυρίως από τις ΗΠΑ, οι οποίες υποσχέθηκαν να διπλασιάσουν τις προσπάθειες τους για την επίλυση του Παλαιστινιακού, σε αντάλλαγμα για την υποστήριξη των αραβικών χωρών στον πρώτο πόλεμο του Κόλπου. Τοποθετώντας την κυβέρνηση του σαν "ουδέτερο μεσίτη", ο Πρόεδρος George Bush ο πρεσβύτερος, συνυπέγραψε τη Συνθήκη Ειρήνης της Μαδρίτης το 1991, με τον πρόεδρο της ΕΣΣΔ Mikhail Gorbachev, καλώντας τις αντιπροσωπείες του Ισραήλ, της Αιγύπτου, της Συρίας, καθώς και μία κοινή αντιπροσωπεία Ιορδανίας-Παλαιστίνης, να συναντηθούν στην Ισπανία.

"Όταν συγκρίνεις το τι προτείναμε, με το τι προέκυψε από το Όσλο, λυπάσαι πραγματικά"-
Zahira Kamal

Για τη Naila και τους συναδέλφους της, αυτές οι συνομιλίες, οι οποίες έλαβαν τόπο μακριά από το κέντρο της αντίστασης, υποβάθμισαν το ρόλο του Παλαιστινιακού λαού. Καθώς η προσοχή του κόσμου στράφηκε στις διεθνείς συνομιλίες, οι τοπικοί παλαιστίνιοι ηγέτες,

έκαναν μία γενναία προσπάθεια να ακουστεί η φωνή τους-συμπεριλαμβανομένων και κάποιων γυναικών, κυρίως της Dr. Hanan Ashrawi- εντός των συνομιλιών. Ωστόσο, οι Συμφωνίες του Όσλο τον Σεπτέμβριο του 1993, ο καρπός των μυστικών συνομιλιών που ακόμη μία φορά απέκλεισαν τον Παλαιστινιακό λαό, επιβεβαίωσαν μία νέα, οριστική πραγματικότητα: Την αναζωπύρωση του PLO(Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης), πρόθυμο να αποκτήσει πολιτική νομιμοποίηση, ακόμη και με το τίμημα μία πραγματικά δημοκρατικής διαδικασίας.

Η πορεία της ταινίας περιστρέφεται γύρω από τέτοιες στιγμές,εκείνες στις οποίες οι νεότεροι, ποιο αισιόδοξοι πρωταγωνιστές έρχονται αντιμέτωποι με τις πολιτικές εξελίξεις οι οποίες θα ανατρέψουν τελικά τις καλύτερες προθέσεις τους και θα εδραιώσουν περαιτέρω την κατοχή. Η Kamal, από απόσταση 25 ετών, μιλά με απογοήτευση: “Όταν συγκρίνεις το τι προτείναμε, με το τι προέκυψε από το Όσλο, λυπάσαι πραγματικά... Το Όσλο μας έφερε πολύ λιγότερα από ότι βρισκόταν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων”. (Θα έφερνε στην πραγματικότητα, ένα προπέτασμα ειρήνης, το οποίο θα τερμάτιζε οριστικά την Ιντιφάντα, επιτρέποντας ταυτόχρονα τη συνέχιση της κατοχής και την επέκταση των εποίκισμών).

Για ακόμη μία φορά, οι γυναίκες θα αντιμετώπιζαν πίεση σε δύο μέτωπα. Μετά το Όσλο, πολλοί εξόριστοι άνδρες ηγέτες επέστρεψαν στις περιοχές τους για να ιδρύσουν την Παλαιστινιακή Αρχή- και με αυτό τον τρόπο, ανέτρεψαν μεγάλο μέρος της κοινωνικής προόδου που είχε κερδηθεί από τις γυναίκες κατά τη διάρκεια της Ιντιφάντα. “Οι γυναίκες είχαν πάρει πολλά, αλλά η υπόθεση ήταν ότι οι άνδρες θα επέστρεψαν και θα συνέχιζαν από τις θέσεις τους και οι γυναίκες θα έπρεπε να κάνουν στην άκρη” θυμάται η Kamal. “Βασικά μας είπαν, (γυναίκες) ο ρόλος σας τελείωσε”, αναφέρει μία άλλη γυναίκα ακτιβίστρια. “Πολλές από εμάς επέλεξαν να κάνουν στην άκρη επειδή είδαμε ότι αυτό που συνέβαινε (με την Παλαιστινιακή Αρχή) δεν άνηκε σε εμάς”.

Η Naila και οι συντρόφισσες της προσπάθησαν να οργανωθούν και να αντισταθούν σε αυτό τον σφετερισμό, με ελάχιστο όφελος. Στις τελευταίες στιγμές της ταινίας, διεισδύει μία αίσθηση χαμένης ευκαιρίας. “Οι διαπραγματεύσεις ήταν μία νίκη για το Ισραήλ” σημειώνει μία από της συντρόφισσες της Naila. “Δεν έπρεπε να τερματίσουμε την Ιντιφάντα, μέχρι τα αιτήματά μας να ικανοποιηθούν”. Άλλες μιλούν με έντονη αισιοδοξία. “Δεν θα είμαστε σιωπηλοί”, λέει η Αλί. “Είμαστε ένας λαός που θα περάσει το λάβαρο του αγώνα από τη μία γενιά στην επόμενη μέχρι να κατακτήσουμε τα δικαιώματά μας”. Στο κλείσιμο, η Naila εμφανίζεται σε ένα αρχειακό πλάνο από τις πρώτες μέρες της αντίστασης, πάνω στο βήμα, με το χαρακτηριστικό κοντό της κούρεμα και καλεί για άλλη μία φορά για μία Παλαιστίνη απαλλαγμένη τόσο από την κατοχή, όσο και από τις διακρίσεις λόγω φύλου.

Σήμερα, οι Παλαιστίνιοι, των οποίων τα παράπονα βαθαίνουν εδώ και τρεις δεκαετίες, συνεχίζουν να περιμένουν για την υλοποίηση αυτών των ιδανικών. Οι τελευταίες εξοργιστικές ενέργειες του Τραμπ, έφεραν ένα οριστικό τέλος στη προσποιητή εμφάνιση των ΗΠΑ ως “ουδέτερου μεσίτη”. Εν τω μεταξύ, χρόνια αδράνειας, διαφθοράς και συνενοχής από την Παλαιστινιακή Αρχή έχουν σβήσει την πίστη πολλών Παλαιστίνιων στην κυβέρνηση τους. Οι ιστορίες όπως της Naila μας υπενθυμίζουν έναν τρίτο δρόμο: Αυτόν της μη-βίαιης αντίστασης η οποία οδηγείται από αυτόνομες, δημοκρατικές και ίσες μεταξύ των φύλων κοινότητες. Μπορεί να είναι ο μόνος δρόμος προς τα εμπρός.

Πηγή : <https://www.thenation.com/article/palestines-first-intifada-is-still-a-m...>